



บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในคดีแห่งนั้น เป็นปัญหาใหญ่ที่ได้เถียงกันตลอดว่า สมควรที่รัฐจะออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิเพิ่มขึ้นหรือไม่ ซึ่งมีความเห็นทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยสุดแต่แต่ละจะมองเหตุผลไปในด้านใด ซึ่งการจะวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวนี้ได้ก็จำต้องทราบถึงทฤษฎีแนวความคิด ระบบของการอุทธรณ์ ฎีกา ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้สิทธิและการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ตลอดจนหลักเกณฑ์ที่จะพิจารณาว่าสมควรให้สิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในเงื่อนไขประการใดบ้าง ประกอบกับปัญหาของบทบัญญัติในกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันจึงพอจะหาทางออกให้แก่ปัญหานี้ได้ อย่างเหมาะสม เป็นธรรมแก่ส่วนรวม

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้นมีเจตนารมณ์สูงสุดที่มุ่งถึงความสะดวก รวดเร็ว และเรียบร้อยจึงมีสภาพกฎหมายกล่าวกันว่า "ความยุติธรรมที่ล่าช้า เป็นการปฏิเสธความยุติธรรม" (Delay Justice is Denial Justice) นอกจากความสะดวก รวดเร็ว และเรียบร้อยแล้ว ยังมุ่งให้มีการระงับข้อพิพาทโดยวิธีที่รวดเร็วที่สุด หากมีการให้ตกลงประนีประนอมยอมความกันได้ ก็เป็นหน้าที่ที่ศาลจะต้องไกล่เกลี่ยให้และพึงกระทำให้เกิดการตกลงประนีประนอมกันขึ้นทั้งสองฝ่าย เพราะการดำเนินคดีทางแพ่งนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของ "หลักความตกลง" (Verhandlungsmaxime) ซึ่งถือว่าคู่ความเป็นนายเหนือข้อเท็จจริง กล่าวคือคู่ความเป็นผู้รวบรวมข้อเท็จจริงและกำหนดข้อเท็จจริงที่จะฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีต่อศาล และศาลต้องผูกพันตามข้อเท็จจริงที่บรรยายมาในคำฟ้องและคำให้การโดยไม่สามารถค้นหาข้อเท็จจริงอื่นใดต่อไปได้ ศาลจำต้องตัดสินตามเงื่อนไขแห่งคำทำหรือที่คู่ความรับกันได้โดยไม่ต้องพิจารณาเอาความจริง

เมื่อศาลชั้นต้นที่ทำการพิจารณาคดี (Trial Court) ตัดสินหรือมีคำพิพากษาอย่างไรแล้วคำพิพากษาย่อมถึงที่สุดและถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คู่ความไม่อาจโต้เถียงเป็นอย่างอื่นได้ และผูกมัดคู่ความให้ต้องปฏิบัติตาม ซึ่งเรียกหลักดังกล่าวนี้ได้ว่า "หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา"

(Res Judicata) ดังนั้นเมื่อศาลชั้นต้นที่ทำการตัดสินคดีได้ตัดสินคดีอย่างไรแล้ว จึงควรเป็นที่สุดและยุติได้ แต่เนื่องจากว่าในอดีตกาลนั้น การตัดสินส่วนใหญ่มักจะกระทำโดยพวกขุนนาง (Vassals) เจ้าศักดินาทั้งหลาย ซึ่งมักจะตัดสินด้วยความอนุเคราะห์แสวงหาประโยชน์เข้าข้างฝ่ายตน อันทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน จึงทำให้ประชาชนต้องอุทธรณ์คำตัดสินต่อผู้ที่อยู่เหนือขึ้นไปจากขุนนางเหล่านั้น ก็คือพระมหากษัตริย์นั่นเอง

แนวความคิดของการอุทธรณ์ ฎีกา แต่เดิมจึงเกิดจากความต้องการให้มีการควบคุมตรวจสอบข้าราชการให้อยู่ภายใต้อำนาจของพระมหากษัตริย์ และเริ่มจากความเชื่อที่ว่าศาลก็เป็นปุถุชนบุคคลธรรมดาเช่นกัน ย่อมต้องมีความผิดพลาดบกพร่องเกิดขึ้นได้ หรือบางครั้งอาจเกิดจากความพลั้งเผลอ ดังนั้นจึงควรให้มีการควบคุมดูแลและตรวจสอบแก้ไขการตัดสินคดีของศาลชั้นต้น (Trial Court) ได้ จึงเป็นผลให้มีการวางรากฐานก่อตั้งศาลสูง เหนือขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง (Appellate Courts) คอยทำหน้าที่ควบคุมดูแลตรวจสอบทบทวนแก้ไข (Judicial Review) การกระทำของศาลแห่ง

การอุทธรณ์ ฎีกา จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ควบคุมดูแลตรวจสอบแก้ไขข้อผิดพลาดของศาลชั้นต้น (For Correctness) และประการที่สองก็เพื่อหวังรั้งไม่ให้ศาลชั้นต้นกระทำผิดหรือออกนอกกรอบนอกทาง (Institutional Review) หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งคือหน้าที่ในการป้องกัน (Being Preventive) ไม่ให้ศาลล่างกระทำผิด

เมื่อมีการเปิดโอกาสให้มีการอุทธรณ์ ฎีกาได้ จึงเป็นการให้สิทธิอุทธรณ์ ฎีกา เกิดขึ้น แม้จะไม่ใช่สิทธิที่มีมาแต่เดิม (Inherent Rights) ก็ตาม สิทธิในการอุทธรณ์ ฎีกา ดังกล่าวก็มีทั้งการอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริง การอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อกฎหมาย และการอุทธรณ์ ฎีกา คำสั่งระหว่างพิจารณา ซึ่งวิद्याนิพนธ์ฉบับนี้ได้มุ่งศึกษาแต่เฉพาะสองประเด็นแรกเท่านั้น

การให้สิทธิอุทธรณ์ ฎีกานั้น คู่ความจะมีสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา มากหรือน้อยอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับระบบอุทธรณ์ ฎีกา และแนวความคิดของระบบอุทธรณ์ ฎีกา อันได้แก่

1.) ระบบอุทธรณ์ ฎีกา ซึ่งแยกออกเป็น ระบบสิทธิ Appeal as of Rights or Appeal by Rights) และระบบอนุญาตหรือการอุทธรณ์โดยดุลพินิจ (Discretionary Appeal or Appeal by Leave)

- ระบบสิทธิ (Appeal as of Rights or Appeal by Rights) ที่หมายถึงระบบที่ถือว่า การอุทธรณ์ ฎีกา เป็นสิทธิที่คู่ความจะกระทำได้ หากไม่มีกฎหมายวางเงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์ใด ๆ มาจำกัดหรือห้ามไว้ ดังเช่น ระบบการอุทธรณ์ ฎีกา ของไทย เราตั้งที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 223 บัญญัติรองรับหลักเกณฑ์ของระบบสิทธินี้ไว้ ซึ่งศาลฎีกาก็ได้ตัดสินให้คำวินิจฉัยอันเป็นคำอธิบายได้ดีไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 1215/2492 ว่า "คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ๆ ของศาล เมื่อไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติว่าให้เป็นที่สุด คู่ความย่อมมีสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ได้เสมอ" ประเทศอื่นที่ใช้ระบบสิทธิ เป็นหลักในการอุทธรณ์ ฎีกา ก็เช่น ประเทศอินเดีย ปากีสถาน

จากระบบสิทธินี้ไม่ว่าการอุทธรณ์ จะกระทำได้ที่ครั้งก็ถือว่าเป็นสิทธิที่คู่ความกระทำได้หากอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของกฎหมาย

- ระบบขออนุญาตหรือการอุทธรณ์โดยดุลพินิจ (Discretionary Appeal or Appeal by Leave) ระบบนี้ถือว่าการที่คู่ความอุทธรณ์ ฎีกา ได้หรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับว่ามีกฎหมายอนุญาตให้ทำเป็นกรณีไป และต้องทำตามหลักเกณฑ์ของ เงื่อนไขและวิธีการขออนุญาตศาลชั้นต้น หรือศาลสูง (ศาลอุทธรณ์ หรือฎีกา) เมื่อศาลสั่งอนุญาตแล้วจึงจะอุทธรณ์ ฎีกาได้

ระบบการอุทธรณ์เช่นนี้เป็นระบบที่นานาอารยประเทศใช้กันอยู่ เช่น ประเทศเยอรมัน ประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา

2.) แนวความคิดเกี่ยวกับการให้สิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ได้แก่สิทธิการจะพิจารณาว่าสมควรให้สิทธิอุทธรณ์ได้กี่ครั้ง (หนึ่งครั้งหรือสองครั้ง) ซึ่งหากจะพิจารณาตามระบบอนุญาตเป็นหลักคู่ความก็จะมีสิทธิอุทธรณ์ได้เพียงครั้งเดียว ส่วนการฎีกาหรืออุทธรณ์ครั้งที่สองนั้น ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลว่าจะอนุญาตให้หรือไม่

จากการที่ได้ทราบถึงระบบการอุทธรณ์ ฎีกา ทั้งสองระบบแล้ว การจะเลือกว่าระบบใดเป็นหลักของการให้สิทธิอุทธรณ์ ฎีกา นั้นก็ต้องทราบถึงข้อดีและข้อเสียทั้งสองระบบนี้ ซึ่งข้อดีและข้อเสียนั้นก็คือ เหตุผลที่จะ เลือกว่าจะให้สิทธิหรือจำกัดสิทธินั้นเอง กล่าวคือ

1. เหตุผลของการให้สิทธิอุทธรณ์ ฎีกา หรือการเลือกระบบสิทธิเป็นหลักมีข้อดี คือ
 - 1.1 เพื่อความยุติธรรมและความเที่ยงธรรมที่คู่ความจะได้รับ
 - 1.2 เพื่อสนับสนุนสิทธิและ เสรีภาพของประชาชนในการใช้สิทธิทางศาล
 - 1.3 เพื่อให้มีการวิเคราะห์ปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายได้อย่างลึกซึ้ง
 - 1.4 เพื่อป้องกันการฉ้อฉลในการต่อสู้คดี
 - 1.5 เพื่อเปิดโอกาสให้คู่ความประนีประนอมยอมความกันได้

แต่ข้อเสียของการให้สิทธิโดย เลือกใช้ระบบสิทธิเป็นหลัก ก็คือ เปิดโอกาสให้อุทธรณ์ ฎีกา กว้างขวางเกินไป จะทำให้เกิดปัญหาคดีความล้นศาล (Casecoads) ทำให้การดำเนิน คดีความในศาลสูงต้องใช้เวลา นาน คู่ความต้องเสียเวลาเสียค่าใช้จ่ายสูง

2. เหตุผลในการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา

- 2.1 เหตุผลอื่น เนื่องมาจากหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา (Res Jucicata) ซึ่งถือว่าคำพิพากษาคควรให้ยุติเป็นที่สุด ไม่ควรให้มีการโต้แย้งคัดกัน อันจะทำให้ประชาชนขาด ความเชื่อมั่นและศรัทธาคต่อคำพิพากษา
- 2.2 เหตุผลอื่น เนื่องมาจากหลักความขัดกันแห่งคำพิพากษา ซึ่งถือว่าศาลหลาย ศาลไม่ควรตัดสินในประเด็นเดียวกันนั้นขัดกัน เพราะจะทำให้เกิดความไม่แน่นอน อันจะทำให้ ประชาชนลังเลลังสัย
- 2.3 เหตุผลอื่น เนื่องมาจากจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาท อันเกิดจากแนวความคิดที่ว่า ควรแยกคดีที่มีจำนวนทุนทรัพย์ เล็กน้อยออกจากคดีที่มีจำนวนทุนทรัพย์สูง เพื่อเปิดโอกาสให้คดีที่มี จำนวนทุนทรัพย์สูงและมีประเด็นสำคัญยุ่งยากได้รับการวินิจฉัย
- 2.4 เหตุผลอื่น เนื่องมาจากความเร่งด่วนในการเยียวยาแก้ไข กล่าวคือ บางคดีให้สิทธิอุทธรณ์หลายครั้งก็ไม่มีประโยชน์ที่จะแก้ไขความเสียหายในทันการณ์ จึงควรจำกัด สิทธิไว้เสีย เพื่อให้คดีสิ้นสุดโดยเร็ว เพื่อนำผลของคำพิพากษาไปจัดการเยียวยาแก้ไขความเสียหายได้ทันการณ์

2.5 เพื่อความยุติธรรม ซึ่งมองในอีกแง่มุมหนึ่งต่างจาก เหตุผลของการให้สิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในแง่ของการจำกัดสิทธิมองดูว่าคดีเล็กน้อย ที่มีจำนวนทุนทรัพย์ไม่สูงควรจะจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา เพราะทำให้คดีนั้นสิ้นสุดโดยเร็ว ไม่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีสูง ซึ่งจะทำให้คู่ความฝ่ายที่อ่อนแอไม่ต้องเสียเปรียบในการดำเนินคดีเป็นระยะ เวลานาน อันจะทำให้เสียเปรียบฝ่ายที่มีกำลังในการต่อสู้คดีมากกว่า

แต่การจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา หรือการเลือกใช้ระบบอนุญาต เป็นหลักนั้นก็มิข้อเสียเช่นกัน คือทำให้คู่ความอาจเสียสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา โดยไม่สมควร และคดีอาจไม่ได้รับการกลั่นกรองอย่างละเอียดถี่ถ้วน

เมื่อทราบถึง เหตุผลของการให้สิทธิหรือจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ดังกล่าวมาแล้ว การที่จะวางหลักเกณฑ์กำหนดเงื่อนไขของการให้สิทธิหรือจะจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ใดๆ นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการด้วยกัน ได้แก่

1. บทบัญญัติของกฎหมาย
2. รูปแบบของศาล
3. ระบบและวิธีการของกฎหมายว่าด้วยการรับฟังพยาน
4. ระบบการคัดเลือกผู้พิพากษา
5. บทบาทของศาลสูง
6. บทบาทของฝ่ายนิติบัญญัติ
7. สภาพสังคมและทัศนคติของประชาชน ระบบเศรษฐกิจและการเมือง

ปัจจัยทั้ง 7 ประการดังกล่าวล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อการใช้สิทธิหรือจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกาทั้งสิ้น สุดแต่แต่จะมากหรือน้อยเพียงใด แต่ผู้เขียน เห็นว่ามีปัจจัยประการสำคัญที่สุดที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการใช้สิทธิหรือจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา นั้นคือ รูปแบบของศาล และระบบวิธีการของกฎหมายว่าด้วยการรับฟังพยาน

การที่เลือกวางรูปแบบศาลอย่างใดนัยย่อมมีผลไปถึงการให้สิทธิหรือจำกัด สิทธิอุทธรณ์ ฎีกาด้วย ถ้าเลือกให้มีศาลอุทธรณ์สองชั้นหรือสองระดับ ก็สามารถเปิดโอกาสให้ สิทธิอุทธรณ์ได้ถึงสองครั้ง แต่ถ้าเลือกให้มีศาลอุทธรณ์เพียงศาลเดียว เช่นการจัดรูปแบบศาล ในแบบที่ 1 หรือ มีจะมีศาลสูงสุดเหนือขึ้นไปจากศาลอุทธรณ์แต่ไม่ถือเป็นศาลอุทธรณ์ เช่น การจัดรูปแบบศาลในแบบที่ 3 การให้สิทธิอุทธรณ์ ฎีกา อย่างกว้างขวางก็เป็นไปได้ยาก เพราะสิทธิในการอุทธรณ์ย่อมมีเพียงครั้งเดียว

ส่วนระบบและวิธีการของกฎหมายว่าด้วยการรับฟังพยานหลักฐานนั้น ยิ่งมีบทบาท สำคัญมาก เพราะเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจนยากที่จะแยกออกกันได้ เพราะ เพราะการวินิจฉัยคดีย่อมต้องอาศัยข้อเท็จจริงอันได้จากพยานหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งต้องผ่านขั้นตอน ของการเสนอพยานหลักฐานต่าง ๆ ตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายพยาน อันนำไปสู่ประเด็นปัญหา ข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมายที่จะอุทธรณ์ ฎีกาต่อไป แต่ในปัจจุบันนี้ กฎหมายลักษณะพยานนี้ ยังมีหลักเกณฑ์ที่ไม่ชัดเจนและสมบูรณ์เพียงพอ ตัวอย่างเช่น ปัญหาในเรื่องการรับพยานบอกเล่า ในกฎหมายไทยว่าพยานบอกเล่าประเภทใดบ้างที่รับฟังได้ ซึ่งปัญหาเช่นนี้ในต่างประเทศจะมี หลักเกณฑ์หรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานต่าง ๆ ไว้โดยละเอียดชัดเจน ด้วยการบัญญัติขึ้นเป็นกฎหมายโดยตรงในเรื่องนั้น ๆ เช่น ในประเทศอังกฤษมีพระราชบัญญัติ พยานทางแพ่ง ค.ศ. 1968 (Civil Evidence Act 1968) พระราชบัญญัติพยานทางอาญา ค.ศ. 1865 (Criminal Evidence Act 1965) พระราชบัญญัติตำรวจและพยานทางอาญา ค.ศ. 1984 (Police and Criminal Evidence Act 1984) เพื่อสร้างเงื่อนไขในการ รับฟังพยานเอกสารจากคอมพิวเตอร์ ในสหรัฐก็มีข้อกำหนดหลักเกณฑ์สำหรับข้อยกเว้นพยาน บอกเล่าไว้ในหลักเกณฑ์การรับฟังพยานสำหรับศาลสหรัฐอเมริกา (Federal Rules of Evidence) ในกฎข้อ 802 ว่า "พยานบอกเล่าจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานไม่ได้ เว้นแต่จะได้ บัญญัติไว้โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ หรือโดยข้อบังคับอื่น ซึ่งกำหนดโดยศาลสูง โดยอาศัยอำนาจ ตามกฎหมาย หรือโดยรัฐบัญญัติของรัฐสภา" ส่วนข้อยกเว้นของพยานบอกเล่า (Hearsay) มีรายละเอียดกำหนดไว้ในกฎข้อ 803 และกฎข้อ 804 ซึ่งบัญญัติข้อยกเว้นของพยานบอกเล่า (Hearsay) ไว้มากมาย และในประเทศอื่น เช่นออสเตรเลีย ก็มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการรับฟัง พยานหลักฐานต่าง ๆ ไว้ชัดเจนอยู่ในพระราชบัญญัติว่าด้วยพยานหลักฐานของออสเตรเลียได้ ค.ศ. 1929-1983 (South Australia Evidence Act 1929-1983)

จากปัญหาของความไม่สมบูรณ์ของกฎหมายลักษณะหยานนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าบทบัญญัติของกฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถครอบคลุมถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สภาพเศรษฐกิจและสังคมได้ เช่น ปัญหาการรับฟังหยานเอกสาร (Print Out) ที่ได้จากคอมพิวเตอร์ว่าจะรับฟังเป็นหยานในศาลได้มากน้อยเพียงใด ปัญหาเกี่ยวกับการรับฟังไมโครฟิล์ม เป็นหยานในศาล สภาพการณ์เช่นนี้ทำให้ศาลซึ่งเป็นผู้วินิจฉัยคดีทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย ขาดเครื่องมืออันสำคัญที่จะช่วยศาลในการกลั่นกรองข้อเท็จจริงจากหยานหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อการใช้ดุลพินิจของศาลในการตัดสินคดี เพราะเมื่อไม่มีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายลักษณะหยานที่ชัดเจนแน่นอนย่อมทำให้ศาลต้องอาศัยความเห็นของตนในการตีความปรับใช้กฎหมายให้ครอบคลุมถึงปัญหาต่าง ๆ ที่ศาลประสบ ซึ่งผู้พิพากษาแต่ละท่านก็มีความเห็นแตกต่างกันไป ดังนี้แล้วย่อมเกิดปัญหาคือ คำพิพากษาที่ตัดสินออกมาในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ในเรื่องเดียวกันนั้นมีหลายแนว ไม่เป็นไปในทางเดียวกับประชาชนก็ย่อมขาดความมั่นใจต่อปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายที่ศาลชั้นต้นตัดสินอย่างไรก็ต้องอุทธรณ์ฎีกา ให้ถึงที่สุด เพื่อฟังความเห็นของศาลสูง ดังนั้น การจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกา ย่อมเป็นสิ่งที่ขัดต่อเหตุผล และเป็นไปได้อาก ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงเห็นว่าการพิจารณาถึงระบบและวิธีการของกฎหมายว่าด้วยการรับฟังหยานหลักฐานนี้เป็นปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงให้มากที่สุด

หลังจากที่ได้พิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ในการให้สิทธิหรือจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกาแล้ว ข้อสำคัญต่อไป คือ หลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการให้สิทธิอุทธรณ์ฎีกา ในคดีแพ่ง ซึ่งหัวใจสำคัญอยู่ที่ว่าเราจะถืออะไร เป็น เกณฑ์ที่วางเงื่อนไขในการให้คู่ความอุทธรณ์ หรือฎีกา คดีของตนได้

จากการศึกษาทั้งกฎหมายไทย เป็นหลักและพิจารณาเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งผู้เขียนพิจารณาจากกฎหมายของประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา เป็นส่วนใหญ่ พบว่ามีข้อพิจารณาที่ถือ เป็น เกณฑ์ในการให้สิทธิหรือจำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกา ได้ดังนี้คือ

1. พิจารณาจากความถูกต้องของคำพิพากษา โดยกำหนดให้คดีที่จะใช้สิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาได้นั้น คู่ความจะต้องยกข้อผิดพลาดขึ้นอ้างไว้ในคำฟ้องอุทธรณ์ หรือคำฟ้องฎีกาของตนด้วย

2. พิจารณาจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาท โดยแยกพิจารณาเป็นคดีที่มีจำนวนทุนทรัพย์เล็กน้อยที่เรียกว่าคดีโมโนสแอร่ ในกฎหมายของไทย หรือคดี Small Claims Cases ในต่างประเทศ กับคดีที่มีจำนวนทุนทรัพย์สูง การแยกพิจารณาโดยอาศัยจำนวนทุนทรัพย์เป็นตัวกำหนดเช่นนี้ เกิดจากแนวความคิดที่ว่าควรแยกคดีที่มีจำนวนทุนทรัพย์เล็กน้อยกับคดีที่มีทุนทรัพย์สูง ออกจากกัน เพื่อแยกใช้วิธีพิจารณาตัดสินคดีคนละวิธี เพื่อให้สิทธิอุทธรณ์ต่างกันตามความเหมาะสม กล่าวคือ คดีที่มีจำนวนทุนทรัพย์เล็กน้อยนั้น โดยหลักสากลถือว่าควรให้ยุติลงแค่ศาลชั้นต้น หากจะให้สิทธิอุทธรณ์ก็จะให้สิทธิอุทธรณ์เพียงครั้งเดียว ส่วนคดีที่มีจำนวนทุนทรัพย์สูงมักจะได้สิทธิอุทธรณ์ถึงสองครั้ง

3. พิจารณาจากประเภทของคดีอันได้แก่ คดีโมโนสแอร่ คดีไม่มีข้อยุ่งยาก คดีเกี่ยวข้องกับอสังหาริมทรัพย์ คดีเกี่ยวกับสิทธิแห่งสภาพบุคคลหรือสิทธิในครอบครัว

4. พิจารณาจากความเร่งด่วนในการเยียวยาแก้ไข กล่าวคือพิจารณาดูว่าหากคดีใดต้องการความเร่งด่วนที่จะทราบผลของคดีโดยเร็วที่สุด การให้สิทธิอุทธรณ์ หรือฎีกาต่อไปก็อาจจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ เพราะไม่สามารถแก้ไขเยียวยาความเสียหายได้ทันทางที่หากคดีใดมีลักษณะ เช่นนี้ ก็สมควรจะวางเงื่อนไขไปในทางจำกัดสิทธิ

5. พิจารณาจากประเด็นที่จะอุทธรณ์ อันได้แก่ ปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาข้อกฎหมายว่าสมควรจะให้สิทธิหรือจำกัดสิทธิมากน้อยเพียงใด

จากการศึกษาข้อมูลที่ได้มานั้น ผู้เขียนพบว่าปัญหาในการให้สิทธิหรือจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริง เป็นข้อที่น่าพิจารณา

ปัญหาข้อเท็จจริงหรือประเด็นข้อเท็จจริงที่คู่ความอุทธรณ์ หรือฎีกา เป็นข้อเท็จจริงที่ได้จากการรับฟังพยาน เอกสาร เสียเป็นส่วนใหญ่ จึงแยกพิจารณาได้ 2 กรณี

กรณีที่หนึ่ง ได้แก่ ปัญหาข้อเท็จจริงที่ได้รับฟังข้อเท็จจริงมาจากพยาน เอกสารทางมหาชน ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า หากมีประเด็นที่อุทธรณ์ หรือฎีกาขึ้นมาในปัญหาข้อเท็จจริงอันได้ข้อเท็จจริงมาจากเอกสารมหาชนนี้ น่าจะถูกจำกัดสิทธิอุทธรณ์ หรือฎีกา เพื่อไม่ให้โต้เถียงกันไม่มีที่สิ้นสุด เพราะ เอกสารมหาชนหรือ เอกสารราชการนั้น ย่อมได้มีการรับรองถึงความถูกต้องอยู่แล้ว

กรณีที่สอง ปัญหาข้อเท็จจริงที่รับฟ้องข้อเท็จจริงมาจากพยานของเอกชน ซึ่งเอกชนเป็นผู้ทำขึ้นนั้น ควรได้รับความสนใจ เพราะข้อเท็จจริงที่ได้มาย่อมปราศจากการกลั่นกรองถึงความถูกต้องแท้จริง ดังนั้น หากเป็นการอุทธรณ์ หรือฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริงมาจากพยานเอกสารของเอกชน เช่นนี้ควรจะให้สิทธิอุทธรณ์ ฎีกา เพื่อเปิดโอกาสให้มีการกลั่นกรองความถูกต้องได้หลายครั้ง เนื่องจากกฎหมายไทยเราไม่มีเครื่องมืออันใดแก่ หลักเกณฑ์การกลั่นกรองความถูกต้องอย่างของพยาน เอกสารต่าง ๆ ที่เอกชนทำขึ้นดังเช่น หลักเกณฑ์ที่ใช้กันอยู่ในกฎหมายลักษณะพยานของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (The Common Law System)

6. พิจารณาจากหลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน (Public Order) เนื่องจากหลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เป็นหลักกฎหมายสูงสุดครอบคลุมกฎหมายทุกแขนง กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็ถือหลักนี้เป็นหลักใหญ่อันสำคัญ ดังนั้น หลักเกณฑ์ข้อนี้จึงได้ถูกนำไปพิจารณาให้เป็นข้อยกเว้นให้คู่ความอุทธรณ์ ฎีกาได้เสมอ หากมีปัญหาข้อใดที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อย แม้ไม่ได้ยกขึ้นว่ามาก่อนในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ก็สามารถฎีกาได้

7 พิจารณาประโยชน์ในแง่คุณค่าทางวิชาการ (Intellectual Value) เนื่องจากคำพิพากษาของศาล เป็นสิ่งที่มีคุณค่าและสำคัญต่อส่วนรวม ดังนั้นคดีที่สมควรจะให้สิทธิอุทธรณ์ ฎีกา นั้น จึงควรเป็นคดีที่มีประเด็นอันสำคัญที่สมควรจะได้รับการวินิจฉัย เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในแง่วิชาการ เพื่อพัฒนาหลักกฎหมายให้ก้าวหน้า

เมื่อได้ทราบถึงหลักเกณฑ์ที่จะพิจารณาว่าคดีใดสมควรจะได้รับการพิจารณาให้สิทธิอุทธรณ์ ฎีกาแล้ว ศาลที่ทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบการอุทธรณ์ ฎีกาก็มีความสำคัญ เพราะจะต้องเป็นผู้ทำหน้าที่ตรวจดูความถูกต้องของคำฟ้องอุทธรณ์ หรือคำฟ้องฎีกา เพื่อที่จะสั่งรับอุทธรณ์ ฎีกา หรืออนุญาตให้อุทธรณ์ ฎีกาหรือไม่ ซึ่งก็มีทั้งกรณีศาลชั้นต้นและศาลสูง (ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา) เป็นผู้สั่งรับหรืออนุญาตให้อุทธรณ์ หรือฎีกา

การให้ศาลชั้นต้น หรือศาลสูง (ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา) เป็นผู้สั่งรับหรืออนุญาตให้อุทธรณ์ ฎีกานั้นมีทั้งข้อดีและข้อเสีย กล่าวคือ การให้ศาลชั้นต้น เป็นผู้สั่งรับหรืออนุญาตให้อุทธรณ์ ฎีกานั้นทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วแก่คู่ความและคู่ความมีความคุ้นเคยต่อศาลชั้นต้นมาตั้งแต่ต้นแล้ว แต่ก็มีข้อเสียในแง่ที่ว่าหากศาลชั้นต้น เป็นผู้ทำหน้าที่ดังกล่าวแล้ว ย่อมขัดต่อ



เหตุผล คือการรับรองหรืออนุญาตให้อุทธรณ์ ฎีกาตามกฎหมายไทยนั้น กระทำโดยผู้พิพากษาผู้ตัดสินคดี เป็นการฝืนใจผู้ตัดสินที่จะรับรองหรืออนุญาตให้คู่ความอุทธรณ์ หรือฎีกานั้นไปยังศาลสูง เพื่อให้ศาลสูงกลับหรือแก้ความ เห็นของตน

ส่วนการที่ให้ศาลสูง (ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา) เป็นผู้ทำหน้าที่สั่งรับหรืออนุญาตให้อุทธรณ์ หรือฎีกา โดยตรงนั้น เป็นวิธีการที่ใช้กันอยู่ในต่างประเทศ เช่นในประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา เยอรมัน ฝรั่งเศส เป็นต้น ก่อให้เกิดผลดีคือ ทำให้ศาลสูงได้มีโอกาสพิจารณาว่าศาลล่างทำถูกต้องหรือไม่ และเป็นการตรวจสอบการกระทำของศาลล่างอยู่ในตัว แต่ก็มีข้อเสียในแง่ที่ว่า เป็นการเพิ่มภาระให้แกศาลสูงที่จะต้องมาพิพากษาคำร้องขออนุญาตอุทธรณ์ หรือฎีกา

เมื่อได้ศึกษาค้นคว้าถึงหลัก เกณฑ์และ เงื่อนไขต่าง ๆ ตลอดจนศาลที่มีหน้าที่ควบคุมและตรวจสอบการอุทธรณ์ ฎีกาแล้ว ปัญหาที่เกิดขึ้นอัน เป็นประเด็นใหญ่ใน เรื่องการให้สิทธิจำกัดสิทธิอุทธรณ์ หรือฎีกาในปัจจุบันก็คือ ปัญหาเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริง และปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งได้นำเสนอไว้ในบทที่ 5 อันมีรายละเอียดพอจะสรุปได้ดังนี้ คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริง

การจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริงนี้ เกิดจากแนวความคิดที่ว่าปัญหาข้อเท็จจริงควรจะยุติลงที่ศาลชั้นต้น เพราะศาลชั้นต้น เท่านั้น เป็นผู้รับฟังข้อเท็จจริงได้ดีที่สุด สำหรับในกฎหมายคอมมอนลอว์นั้น เกิดจากการใช้ระบบลูกขุน (Jury) ซึ่งให้บุคคลธรรมดาเป็นผู้พิจารณาและตัดสินในปัญหาข้อเท็จจริง ดังนั้น ในต่างประเทศจึงมักให้สิทธิอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง เพียงครั้ง

ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย เราใช้ระบบสิทธิเป็นหลักในการให้สิทธิอุทธรณ์ ฎีกา อย่างกว้างขวาง การจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริงจึงมีน้อย และมักจะใช้หลัก เกณฑ์ในเรื่องจำนวนทุนทรัพย์ เป็น เงื่อนไขจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา

อย่างไรก็ตามมคติกที่อุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริงสู่ศาลสูงเป็นจำนวนมาก จึงต้องมีการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการอุทธรณ์ ฎีกา เพื่อวางเงื่อนไขสกัดกั้นคดีอุทธรณ์ หรือฎีกาที่อุทธรณ์ ฎีกา ขึ้นมาเพื่อประวิงคดีให้ช้าลง

ปัญหาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เกิดจากบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บางส่วนที่ขัดต่อหลักเหตุผล ไม่สอดคล้องและเอื้ออำนวยต่อหลักในทางปฏิบัติ เท่าที่ควร ทำให้การ ดำเนินคดีแห่งต้องล่าช้าและไม่อาจตอบสนองความก้าวหน้าในทาง เศรษฐกิจในปัจจุบันที่ดำเนินไป อย่างรวดเร็วได้ ปัญหาดังกล่าวได้แก่

1.1 ปัญหาในเรื่องการกำหนดจำนวนทุนทรัพย์

"จำนวนทุนทรัพย์" เป็นตัวกำหนด เงื่อนไขของการให้สิทธิและการจำกัด สิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ที่กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งใช้อยู่ จำนวนทุนทรัพย์ก็คือจำนวน เงินหรือราคา ทรัพย์สินที่ฟ้องร้องกัน แม้นี่ที่สุด เมื่อขณะคดีอาจได้มากกว่านี้ แต่ก็คงถือเอาจำนวนหรือราคาทรัพย์สิน ที่ฟ้องกัน ใน เบื้องต้นนั้น เป็นทุนทรัพย์

ตัวอย่างราคาทรัพย์สินที่พิพาท เช่น พิพาทด้วยรถยนต์คันหนึ่งว่าเป็นของ โจทก์ หรือของจำเลย รถยนต์จึงเป็นทรัพย์สินที่พิพาท การพิจารณาว่าจะถูกจำกัดสิทธิอุทธรณ์ หรือไม่ ก็ต้องดูราคาการรถยนต์มีราคาเท่าไร ถ้าราคาไม่เกินสองหมื่นบาท ก็อุทธรณ์ในข้อเท็จจริงไม่ได้

ตัวอย่างจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาท เช่น โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกระทำละเมิด ขับรถยนต์ชนโจทก์ ทำให้โจทก์ได้รับอันตรายแก่กาย ขอให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนจำนวนเงิน ที่โจทก์ฟ้องให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนนี้ ก็คือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาท การพิจารณาว่าจะถูกจำกัด สิทธิอุทธรณ์หรือไม่ ก็ต้องดูว่าจำนวนทุนทรัพย์ดังกล่าว ถ้าจำนวนทุนทรัพย์ไม่เกินสองหมื่นบาท ก็อุทธรณ์ในข้อเท็จจริงไม่ได้

เมื่อคดีที่จะอุทธรณ์ ฎีกา ได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับจำนวนทุนทรัพย์ที่ฟ้องร้อง ซึ่งคู่ความ เป็นผู้กำหนดเองในศาลชั้นต้น จึงทำให้คู่ความส่วนใหญ่จะตั้งจำนวนทุนทรัพย์ให้สูงพอที่จะ อยู่ในเกณฑ์ที่จะใช้สิทธิอุทธรณ์ หรือฎีกาได้ แต่พอนำสืบในศาลชั้นต้นแล้วค่าเสียหายหรือจำนวน ทุนทรัพย์ที่ฟ้องร้องกันจริง ๆ นั้น มีจำนวนไม่มากหรืออยู่ในเกณฑ์ที่จะอุทธรณ์ หรือฎีกาได้ เมื่อศาล ชั้นต้นตัดสินคดีให้แล้ว คู่ความก็ยังสามารถอุทธรณ์ หรือฎีกาได้ จึงเป็นช่องทางให้คู่ความพยายาม ที่จะกำหนดจำนวนทุนทรัพย์ในศาลชั้นต้นไว้สูง เพื่อที่จะได้สิทธิอุทธรณ์ หรือฎีกา ซึ่งในความเป็น จริงนั้น จำนวนทุนทรัพย์อาจมีจำนวนน้อยไม่สามารถอุทธรณ์หรือฎีกาได้ เพราะไม่มีมาตรการใด ๆ ในการตรวจสอบจำนวนทุนทรัพย์ในศาลชั้นต้น

1.2 ปัญหาในเรื่องจำนวนทุนทรัพย์ที่จะใช้สิทธิอุทธรณ์ ฎีกาได้

ในการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ หรือฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน คือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 224 และมาตรา 248 นั้น จะเห็นว่าใช้จำนวนทุนทรัพย์หรือราคาทรัพย์สินซึ่งกำหนดเป็นจำนวนเงิน เป็นเงื่อนไขสำคัญ จึงมีปัญหาเพราะค่าของเงินมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้ต้องมีการแก้ไขกฎหมายในส่วนที่กำหนดจำนวนเงินนี้ให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ แต่ในขณะที่เดียวกันความแตกต่างทางเศรษฐกิจระหว่างสังคม เมืองกับสังคมชนบทมีอยู่มาก การเน้นจำนวนทุนทรัพย์เป็น เกณฑ์สำคัญในการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ หรือฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริงจึงไม่น่าจะ เหมาะสมที่จะก่อให้เกิดความ เป็นธรรม เท่าใดนัก เพราะค่าของเงินก่อให้เกิดภาพลวงตาได้

1.3 ปัญหาในเรื่องการรับรองหรืออนุญาตให้อุทธรณ์ ฎีกาในข้อเท็จจริง

(ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 224 และมาตรา 248)

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 224 วรรคแรก บัญญัติว่า

"ในคดีที่ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกินสองหมื่นบาท ห้ามมิให้คู่ความอุทธรณ์ในข้อเท็จจริง เว้นแต่ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีนั้นในศาลชั้นต้นได้ทำความเห็นแย้งไว้ หรือได้รับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ได้ หรือถ้าไม่มีความเห็นแย้ง หรือคำรับรอง เช่นว่านี้ต้องได้รับอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้นหรืออธิบดีผู้พิพากษาศาลผู้มื่ออำนาจแล้วแต่กรณี
..... ฯลฯ"

จากบทบัญญัติของมาตรา 224 วรรคแรกนี้ ทำให้คดีแพ่งที่จำนวนทุนทรัพย์ไม่เกินสองหมื่นบาท ห้ามมิให้อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง แต่อย่างไรก็ตามได้มีข้อยกเว้นให้มีอนุญาตหรือรับรองให้อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงได้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 248 วรรคแรก บัญญัติว่า

"ในคดีที่ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกินห้าหมื่นบาทและศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น หรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในข้อเท็จจริง เว้นแต่ผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีนั้นในศาลอุทธรณ์ได้มีความ

เห็นแย้งหรือผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นก็ดี ศาลอุทธรณ์ก็ดีได้รับรองไว้หรือรับรอง
ในเวลาตรวจฎีกาว่ามีเหตุสมควรที่จะฎีกาได้ ถ้าไม่มีความเห็นแย้งหรือคำรับรองเช่นว่านี้
ต้องได้รับอนุญาตให้ฎีกา เป็นหนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์..... ฯลฯ"

บทบัญญัติของกฎหมายที่ให้มีการรับรองหรืออนุญาตให้อุทธรณ์ ฎีกา ตามประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 224 และมาตรา 248 นี้เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองส่วนได้
เสียและสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยแท้จริง การให้ผู้มีส่วนได้เสียมีโอกาสเสนอข้อเท็จจริง
สู่ศาลสูงได้โดยวิธีการดังกล่าวนี้จึงเป็นการให้โอกาสสุดท้ายแก่ประชาชน ซึ่งควรกระทำและ
คงไว้ในประเทศไทยระบบเสรีประชาธิปไตย

หลักการที่บัญญัติไว้ในมาตรา 224 และมาตรา 248 เป็นหลักการที่ดีแต่กฎหมาย
บัญญัติไว้เพียงหลักการกว้าง ๆ เท่านั้น แต่ไม่ได้วางหลักเกณฑ์ว่าวิธีอนุญาต หรือรับรองนั้นต้อง
ทำอย่างไร จึงทำให้เกิดปัญหาว่า อนุญาตหรือรับรองไปแล้วแต่ไม่เข้าหลักเกณฑ์หรือสั่งรับอุทธรณ์
หรือฎีกาตามปกติ แต่มีการตีความว่าเป็นการอนุญาตหรือการรับรอง ส่วนผู้อุทธรณ์ก็ไม่ทราบ
วิธีทางปฏิบัติในการขออนุญาตหรือขอให้รับรองนั้นจะต้องทำอย่างไร

ปัญหาประการต่อมาคือปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นประจำคือ กรณีที่ผู้พิพากษา ผู้มีอำนาจ
อนุญาตให้อุทธรณ์โยกย้ายไปศาลอื่นตามวาระ ทำให้ผู้อุทธรณ์ที่ประสงค์จะร้องขอให้มีความสั่งให้อุทธรณ์
หรือเดินทางไปยังศาลที่ผู้พิพากษานั้นรับราชการอยู่ และยื่นคำร้องขอให้ผู้พิพากษานั้นพิจารณา
อนุญาต อย่างไรก็ตามผู้อุทธรณ์อาจยื่นคำร้องขอให้ศาลที่พิจารณานั้นดำเนินการให้ก็ได้แต่ศาลนั้นจะ
ไม่ดำเนินการให้ก็ย่อมได้ เพราะถือว่ากรณีเช่นนี้เป็น เรื่องที่ผู้อุทธรณ์จะต้องกำหนดการเอง
ด้วย เหตุนี้จึงทำให้ผู้อุทธรณ์ที่ไม่ทราบหลักในทางปฏิบัติต้องประสบปัญหาทำให้เสีย เวลาและ เป็น เหตุ
ให้ยื่นอุทธรณ์ไม่ทันภายในกำหนดอายุอุทธรณ์ ทั้ง ๆ ที่โดยจุดมุ่งหมายของการให้ผู้พิพากษารับรอง
หรืออนุญาตให้อุทธรณ์ฎีกาได้ก็ เพื่อเป็นทางแก้หรือหนทาง เบียดงายในการที่รัฐจำกัดสิทธิอุทธรณ์
ฎีกาของประชาชน เพราะกรณียอม เป็นไปได้ว่าแม้ในบางคดีทนายทนายในคดีนั้นต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกา
แต่คู่ความหรือตัวแทนความ เห็นว่า คดีมีประเด็นอันสำคัญสมควรจะได้รับการวินิจฉัย แต่ผู้พิพากษา
ก็นั่งพิจารณาไม่เห็นด้วยและไม่วินิจฉัยให้ ดังนั้นก็สมควรที่คู่ความจะมีหนทางที่จะได้รับการ เบียดงาย
แก้ไขด้วยวิธีการให้ผู้พิพากษารับรองหรืออนุญาตให้อุทธรณ์ ฎีกา ดังนั้นเพื่อคุ้มครองส่วนได้เสีย
ของประชาชนในเรื่องนี้ รัฐจึงควรวางหลัก เกณฑ์และวิธีการปฏิบัติไว้ให้ชัดเจน เพราะคู่ความนั้น

เป็นประชาชนธรรมดา มิใช่ผู้ที่ได้รับการศึกษาในวิชากฎหมายอย่างเช่นนักกฎหมายทั้งหลาย ย่อมไม่คุ้นเคยและรู้วิธีปฏิบัติในศาล เพราะ เป็น เรื่องยากที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธี พิจารณาความในศาล แม้แต่ทนายความก็เช่นกัน หากมิได้เป็นผู้ที่ว่าความในศาลจนชำนาญ ก็ยากที่จะรู้ขั้นตอนในการปฏิบัติต่าง ๆ ในศาลอย่างละเอียดถี่ถ้วนได้ อีกทั้งในประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่งก็มีบางมาตราที่วางหลักเกณฑ์การปฏิบัติไว้ได้ เช่น วิธีการยื่นอุทธรณ์ ว่าจะต้องทำอย่างไรบ้าง ดังที่บัญญัติไว้ในลักษณะอุทธรณ์ มาตรา 229 ฉะนั้น การที่รัฐมิได้ วางบทบัญญัติในเรื่องวิธีการรับรองหรืออนุญาตให้อุทธรณ์ ฎีกา ไว้ให้ประชาชนเข้าใจได้เช่นนี้ จึงไม่อาจจะสอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่มุ่งจะให้ความคุ้มครองส่วนได้เสียจากการอุทธรณ์หรือฎีกา ของประชาชนอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ผู้เขียนยังเห็นว่า การที่กำหนดให้ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีเป็นผู้ให้การ รับรองหรืออนุญาตนี้ ขัดต่อหลักเหตุผล เพราะเหตุว่า เป็นการฝืนความรู้สึกของผู้พิพากษาที่นั่ง พิจารณา ซึ่งอาจทำให้ผู้พิพากษานั้นไม่รับรองหรืออนุญาตให้ก็ได้ เพราะ เป็นดุลพินิจอันเป็น อำนาจ เฉพาะตัวของผู้พิพากษา แม้ศาลสูงก็ไม่มีสิทธิก้าวล่วงในดุลพินิจของผู้พิพากษาศาลชั้นต้นได้ กล่าวคือ หากผู้พิพากษาศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์ที่พิจารณาคดีนั้นไม่ยอมรับรองหรืออนุญาตให้ คู่ความก็ไม่สามารถอุทธรณ์หรือฎีกาได้ ศาลฎีกาไม่มีอำนาจที่วินิจฉัยสั่งให้รับอุทธรณ์ หรือฎีกาได้ (คำสั่งคำร้องศาลฎีกาที่ 134/2523)

1.4 ปัญหาเกี่ยวกับการอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริงที่ไม่เป็นสาระตาม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225 และ 249

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225 บัญญัติว่า

"ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างอิงในการยื่นอุทธรณ์ คู่ความ จะต้องกล่าวไว้แจ้งชัดในอุทธรณ์และต้อง เป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้น ถ้าเป็นกรณี อุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย ข้อกฎหมายนั้นจะต้อง เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย
..... ฯลฯ"

"ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างอิงในฎีกานั้นคู่ความจะต้องกล่าวไว้โดยชัดแจ้งในฎีกา และต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ถ้าเป็นกรณีฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย ข้อกฎหมายนั้นจะต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย..... ฯลฯ"

จากถ้อยคำในบทบัญญัติทั้ง 2 มาตรานี้ที่ว่า "ถ้าเป็นกรณีอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมายนั้นจะต้องเป็นสาระแก่คดี อันควรได้รับการวินิจฉัยด้วย" จะเห็นว่ากล่าวถึงแต่เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายว่าจะต้องเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย แต่ไม่กล่าวถึงปัญหาข้อเท็จจริง ด้วยเหตุนี้เมื่อแปลความหมายจากบทบัญญัติข้อเท็จจริงที่ไม่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยก็อุทธรณ์ ฎีกา ได้ทั้งสิ้น

ด้วยช่องว่างของบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวนี้ จะโดยความจงใจของผู้ร่างกฎหมายที่จะเปิดกว้างให้อุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริงได้อย่างกว้างขวาง โดยไม่มีข้อจำกัดหรือไม่ก็ตาม ทำให้เกิดผลคือ คู่ความอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริงได้เสมอ หากคดีนั้นจำนวนทุนทรัพย์ไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ ฎีกา ในทางกลับกันหากเป็นการอุทธรณ์ ฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย แม้คดีนั้นจำนวนทุนทรัพย์ไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ ฎีกา แต่เมื่อเป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่ไม่เป็นสาระแก่คดี ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 247 ก็มีอำนาจยกอุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายเสียได้

ด้วยเหตุนี้เอง จึงทำให้คู่ความอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อเท็จจริงชั้นสูง ศาลสูงมาก อันก่อให้เกิดผลคือ ปัญหาตีความล้มศาล (Caseloads) ทำให้การพิจารณาคดีในศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาเสียเวลานาน

1.5 ปัญหาเกี่ยวกับการอุทธรณ์ ฎีกา คำสั่งไม่รับอุทธรณ์ ฎีกา

เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดี คู่ความที่ไม่พอใจในคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ก็มีสิทธิอุทธรณ์ วินิจฉัยใหม่ ตามบทบัญญัติว่าด้วยการอุทธรณ์ ซึ่งมีบทบังคับบางประการแตกต่างกับการฟ้องหรือร้องขอในศาลชั้นต้น ดังจะเห็นได้จากมาตรา 224 ซึ่งนำไปใช้ในลักษณะฎีกาด้วยมาตรา 247

ศาลชั้นต้นมีอำนาจตรวจอุทธรณ์ และสั่งฟ้องอุทธรณ์นั้นว่ารับหรือไม่แทนศาลอุทธรณ์ ตามมาตรา 232 กระบวนพิจารณาเกี่ยวกับฟ้องอุทธรณ์นับตั้งแต่ยื่นและสั่งรับ เป็นกรณีที่ศาลชั้นต้น ดำเนินการแทนศาลอุทธรณ์ทั้งสิ้น หากคู่ความไม่เห็นด้วยกับคำสั่งของศาลชั้นต้น จะอุทธรณ์คำสั่ง ของศาลชั้นต้นในกรณีนี้หาได้ไม่ เนื่องจากศาลชั้นต้นกระทำการแทนศาลอุทธรณ์ ย่อมจะอุทธรณ์ต่อ ศาลอุทธรณ์ไม่ได้ ส่วนตามมาตรา 234 เป็นกรณีอุทธรณ์คำสั่งต่อศาลอุทธรณ์ในกรณีที่ศาลชั้นต้น ไม่รับอุทธรณ์นั้น เป็นบทบัญญัติพิเศษ ซึ่งกรณีนี้ต้องทำเป็นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งไปยังศาลอุทธรณ์ ภายในกำหนด 10 วันตามมาตรา 234

การตรวจอุทธรณ์ เมื่อมีการยื่นอุทธรณ์ต่อศาลชั้นต้น ศาลชั้นต้นมีหน้าที่ตรวจอุทธรณ์ คือ มีหน้าที่ตามมาตรา 234, 230, 231 และ 232

ในการตรวจอุทธรณ์ ศาลชั้นต้นต้องใช้อำนาจตามมาตรา 18 ซึ่งว่าด้วยการ ตรวจคำคู่ความ เพราะฟ้องอุทธรณ์เป็นคำคู่ความ ถ้าฟ้องอุทธรณ์ไม่ลงลายมือชื่อ ชำระค่าฤชา ธรรมเนียมให้ถูกต้องศาลย่อมสั่งให้ปฏิบัติให้ถูกต้องภายในเวลาที่เห็นสมควร ถ้าหากผู้อุทธรณ์ไม่ ยอมปฏิบัติตามภายในเวลาที่กำหนด ศาลชั้นต้นมีอำนาจมีคำสั่งไม่รับฟ้องอุทธรณ์ได้

การที่ศาลชั้นต้นสั่งไม่รับอุทธรณ์โดยนัยแห่งมาตรา 18 ดังกล่าว ปัญหาว่า ถ้าศาล ชั้นต้นสั่งไม่รับฟ้องอุทธรณ์เนื่องจากฟ้องอุทธรณ์ไม่ถูกต้องตามมาตรา 18 ผู้อุทธรณ์ได้อุทธรณ์คำสั่ง ไม่รับอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งยืนตามศาลชั้นต้นไม่รับอุทธรณ์ คำสั่งของศาลอุทธรณ์จะถึงที่สุด ตามมาตรา 236 หรือไม่

ทัศนะหนึ่งเห็นว่า ถึงที่สุดโดยมาตรา 236 อีกทัศนะหนึ่งว่าไม่ถึงที่สุด ถือว่ากรณี เช่นนี้ย่อมอุทธรณ์ฎีกาต่อไปได้ โดยอ้างมาตรา 18 วรรคสุดท้ายที่บัญญัติว่า "คำสั่งของศาลที่ไม่ รับหรือให้คืนคำคู่ความตามมาตรา 18 ให้อุทธรณ์และฎีกาได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 238, 237 และ 247

มีผู้โต้แย้งว่ามาตรา 232 ใช้คำชั้นต้นว่า "เมื่อได้รับอุทธรณ์แล้ว" แสดงว่าน่า จะเป็นเรื่องผ่านมาตรา 18 มาแล้ว จึงมาถึงมาตรา 232 ฉะนั้น หากไม่รับอุทธรณ์ตามมาตรา 18 แม้ศาลอุทธรณ์ยืนตามคำสั่งนั้น ก็น่าจะฎีกาต่อไปได้

มีผู้เสนอแนะว่ามาตรา 232 จะแก้เป็น "เมื่อได้ยื่นอุทธรณ์แล้วให้ศาลชั้นต้น
ตรวจอุทธรณ์ และมีคำสั่งให้รับอุทธรณ์หรือปฏิเสธไม่ยอมรับอุทธรณ์นั้นส่งไปยังศาลอุทธรณ์"
โดยเทียบเคียงกับถ้อยคำในมาตรา 236

จะเห็นว่าการให้อุทธรณ์ หรือฎีกา คำสั่งไม่รับอุทธรณ์ ฎีกาได้อีกชั้นหนึ่ง เช่นนี้
เป็นการก่อให้เกิดปัญหาอุทธรณ์ ฎีกา ซ้ำซ้อนกันหลายครั้ง เป็น 4 ศาล ทำให้การพิจารณาใน
ศาลล่าช้า

จากปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นจึงทำให้กระทรวงยุติธรรมมีแนวความคิดที่จะ เสนอ
แก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เมื่อ พ.ศ. 2526 กระทรวงยุติธรรมจึงได้เสนอ
ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งฯ เพื่อให้กระทรวงยุติธรรม
และศาลสามารถแก้ปัญหาคดีค้างค้ำในศาลอุทธรณ์ฎีกา และปัญหาการพิจารณาคดีล่าช้าไว้ครั้งหนึ่งแล้ว
คณะรัฐมนตรีได้มีมติและรับหลักการ ตลอดจนได้สั่งให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา
เลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้ส่ง เรื่องกลับให้กระทรวงยุติธรรมพิจารณาใหม่ และได้มีการปรับปรุง
แก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้นโดยคณะกรรมการประธานงานกระบวนการยุติธรรม ซึ่งตั้งขึ้นโดยคณะ
รัฐมนตรีชุดใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2530 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2530 โดยแก้ไข
ปรับปรุงเล็กน้อย แล้วให้เสนอเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรได้ ปัจจุบันร่างกฎหมายฉบับนี้กำลังอยู่ในการ
พิจารณาของรัฐสภา

จุดที่น่าสนใจมากที่สุดจากร่างพระราชบัญญัติฯ ฉบับดังกล่าวนี้ ได้แก่ :-

1. การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 224
 - 1.1 การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 224
โดยการเพิ่มจำนวนทุนทรัพย์ในคดีแห่งที่คู่ความถูกจำกัดไม่ให้อุทธรณ์ในข้อเท็จจริงนั้น จากเดิม
สองหมื่นบาท เป็นไม่เกินสี่หมื่นบาท และ เปลี่ยนหลักการจากการถือตามทุนทรัพย์ในศาลชั้นต้น
เป็นถือตามทุนทรัพย์ในชั้นอุทธรณ์
 - 1.2 ปรับปลักการในการฟ้องขับไล่ผู้เช่าหรือผู้อาศัย และผู้บุกรุกให้เป็น
ไปในหลักการเดียวกัน

1.3 ตัดข้อความในวรรคสองของมาตรา 224 ในเรื่องการกล่าวแก้อภัยโทษด้วยกรรมสิทธิ์ หรือยกข้อโต้แย้งในเรื่องการแปลความหมาย แห่งข้อความในสัญญาเช่าหรืออาศัยออก

2. แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 225 ให้ข้อเท็จจริงที่จะอุทธรณ์ได้ต้องเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย

3. แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 249 โดยแก้ไขเพิ่มเติมดังนี้คือ

3.1 แก้ไขจำนวนทุนทรัพย์ ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง จาก "ทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกินห้าหมื่นบาท" เป็น "ทุนทรัพย์ที่พิพาทในชั้นฎีกาไม่เกินหนึ่งแสนบาท"

3.2 ตัดบทบัญญัติที่ว่า "และศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้น หรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย" ออก

3.3 ตัดบทบัญญัติในวรรคสอง เรื่องการกล่าวแก้ข้อพิพาทด้วยกรรมสิทธิ์ หรือการยกข้อโต้แย้งในเรื่องการแปลความหมายแห่งข้อความในสัญญาที่ก่อให้เกิดสิทธิอยู่บนอสังหาริมทรัพย์นั้น

4. การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249

4.1 เพิ่มเติมหลักเกณฑ์ในมาตรา 249 วรรคหนึ่ง ตอนที่กำหนดให้การวินิจฉัยข้อเท็จจริง หรือข้อกฎหมายที่เป็นสาระแก่คดี แต่มิใช่เป็นข้อที่ควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกานั้นให้กระทำโดยมติที่ประชุมของรองประธานศาลฎีกา

4.2 เพิ่มเติมมาตรา 249 วรรคสาม โดยเทียบเคียงจากแนวทางการคิดเรื่องการห้ามฎีกาข้อเท็จจริง

2. การจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อกฎหมาย

โดยปกตินั้นการอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อกฎหมาย มักจะไม่มีข้อจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา จึงเป็นช่องทางให้คู่ความพยายามหาทางให้คดีของตนขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา แม้ข้อกฎหมายนั้นไม่เป็นสาระแก่คดี จนทำให้เกิดปัญหาความก้ำกัวยิ่งในศาลสูง เพื่อแก้ไขปัญหานั้น จึงได้มีการสร้างหลักเกณฑ์และเงื่อนไขต่าง ๆ บางประการเพิ่มขึ้นบ้าง เพื่อสกัดกั้นคดีความที่ไม่มีปัญหากฎหมายอันสำคัญหรือมีสาระออกไปบ้าง อันจะทำให้คดีที่มีประเด็นยุ่งยาก ซับซ้อน และมีปัญหาข้อกฎหมายที่สำคัญได้รับการพิจารณาโดยเร็ว

ดังนั้นกระทรวงยุติธรรมจึงได้เสนอแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา ในปัญหาข้อกฎหมาย ดังมีสาระพอจะสรุปได้ดังนี้คือ

2.1 เพิ่ม เดิมวิธีการอุทธรณ์ก้าวกระโดดไปยังศาลฎีกา โดยไม่ต้องผ่านศาลอุทธรณ์ เพิ่ม เดิมมาตรา 223 วรรคสองและสาม

การเพิ่มเติมหลักการในมาตรา 223 นี้มีข้อดีคือ ทำให้คู่ความทราบผลของคดีได้โดยรวดเร็ว และนำคำพิพากษาไปแก้ไขเยียวยาความเสียหายได้ทันทั่วถึง

แต่มีข้อเสียคืออาจ เป็นการไปเพิ่มภาระให้แก่ศาลฎีกาที่ต้องรับวินิจฉัยอุทธรณ์ตามวิธีดังกล่าวนี้

2.2 การแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับการฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายใน มาตรา 249

หลักการที่แก้ไขเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย คือการเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ในมาตรา 249 วรรคหนึ่งตอนท้ายที่กำหนดให้การวินิจฉัยข้อกฎหมายที่เป็นสาระแก่คดี แต่มิใช่เป็นข้อที่ควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกานั้นให้กระทำโดยมติที่ประชุมของรองประธานศาลฎีกา

หลักการใหม่ที่นำมาบัญญัติไว้ในร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 249 วรรคแรก ที่กำหนดให้ข้อกฎหมายใด เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยหรือไม่นั้นให้กระทำโดยมติที่ประชุม รองประธานศาลฎีกานี้ เป็นวิธีที่ผู้ร่างกฎหมายได้นำมาใช้เพื่อแยกคดีที่มีประเด็นไม่ เป็นสาระออกจากคดีที่มีประเด็นข้อสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย เพื่อให้การพิจารณาตัดสินศาลฎีการวดเร็วขึ้น

วิธีคัด เลือกตามแนวทางของร่างพระราชบัญญัติฯ นี้ได้แก่

- (1) คู่ความที่ต้องการฎีกาต้องทำคำร้องขออนุญาตฎีกาแบบไปกับคำฟ้องฎีกาของตนในขณะที่ยื่นฎีกาต่อศาลชั้นต้น เพื่อให้ศาลชั้นต้นจะได้ส่งไปยังศาลฎีกา
- (2) รองประธานศาลฎีกาทุกคนที่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ ทำหน้าที่ตรวจดูและอ่านพิจารณาสำนวนและคำร้องขออนุญาตฎีกาทั้งหมด

ถ้าตรวจดูอ่านสำนวนแล้วเห็นว่า เป็นเรื่องง่าย ๆ ที่เคยมีการตัดสินในท่านอง
เดียวกับประ เค้นที่คู่ความฎีกามาแล้ว และเห็นได้ชัดว่าจะต้องตัดสินยืนตามศาลชั้นต้นและศาล
อุทธรณ์ ปัญหาที่ฎีกาขึ้นมานั้นไม่เป็นสาระหรือไม่เป็นข้อสำคัญอันควรได้รับการวินิจฉัย หลังจาก
อ่านคำพิพากษาและตรวจสำนวนแล้วก็จะทำคำสั่งไม่รับฎีกา ซึ่งมีผลเท่ากับเป็นคำพิพากษายืน
ตามศาลอุทธรณ์นั่นเอง

แต่ถ้าเห็นว่า เป็นปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยกลับแนว เดิมหรือ เป็นประ เค้นที่มีปัญหาที่
ตัดสินได้ยาก ก็จะทำให้ย้ายคดีไปพิจารณา เต็มรูปแบบตามวิธีการที่ใช้กันอยู่เป็นปกติ กล่าวคือจ่าย
สำนวนให้ผู้พิพากษาศาลฎีการับผิดชอบพิจารณาไปในแต่ละองค์คณะ

การที่ร่างพระราชบัญญัติฯ มาตรา 249 ที่แก้ไขใหม่นี้ กำหนดให้ปัญหากฎหมาย
นั้นต้อง เป็นสาระแก่คดีและ เป็นข้อที่ควรได้รับการวินิจฉัยจากศาลฎีกา จึงจะสามารถได้รับอนุญาต
ให้ได้รับการพิจารณาคดีในศาลฎีกาได้ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่วางหลักเกณฑ์ไว้สั้น ๆ ไม่มีคำอธิบาย
ขยายข้อความดังกล่าวให้ทราบแน่ชัดว่า ปัญหาข้อกฎหมายใดจะ เป็นปัญหา ข้อกฎหมายที่เป็นสาระ
แก่คดีและสมควรได้รับการวินิจฉัย ซึ่งขึ้นอยู่กับดุลพินิจของรองประธานศาลฎีกาทุกท่านที่อยู่ปฏิบัติ
หน้าที่จะ เห็นสมควรจึงทำให้เกิดความไม่แน่นอนและไม่มีแนวทางที่กระจ่างชัด เช่นนี้แล้วรอง
ประธานศาลฎีกาทุกท่านที่อยู่ปฏิบัติหน้าที่จะดุลพินิจอย่างไร และมีการควบคุมการใช้ดุลพินิจอย่างไร

ปัญหาดังกล่าวนี้อาจจะ เทียบเคียงแนวทางการใช้ดุลพินิจของศาลสูงสุดที่ทำหน้าที่
ใช้ดุลพินิจอนุญาตให้อุทธรณ์ครั้งที่สองหรือการฎีกานี้ในต่างประเทศได้ดังนี้

ในประเทศอเมริกานั้น ศาลสูงสุด (The Supreme Court) มักจะเสนอแนวทาง
แคบ ๆ ว่าเหตุใดจึงเลือกรับพิจารณาคดี บางครั้งศาลก็อาจจะอธิบายเหตุผลในการรับคดีไว้อย่าง
ละเอียด แต่ส่วนใหญ่แล้วศาลมักจะไม้อธิบายเหตุผล และจะกล่าวคำรับวินิจฉัยนั้น ๆ ยิ่งหากศาล
ปฏิเสธไม่ยอมรับคดีแล้วยิ่งไม่มีคำอธิบายใด ๆ

อย่างไรก็ตามแนวทางบางประการซึ่งศาลกำหนดไว้สำหรับพิจารณาคำร้องไว้
ซึ่งหลัก เกณฑ์ดังกล่าวประกอบด้วย

- ก. ความมีอยู่ของปัญหาข้อกฎหมายสำคัญที่ศาลยังมิได้วินิจฉัย เป็นบรรทัดฐานไว้
- ข. ข้อกฎหมายที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยไว้แตกต่างกัน
- ค. คำวินิจฉัยของศาลล่างที่ตัดสินขัดกับคำวินิจฉัยของศาลสูงสุดที่ได้วางเป็นบรรทัดฐานไว้
- ง. การปฏิบัติของศาลล่างที่ไม่ตรงกับคความยอมรับหรือหลักปฏิบัติทั่วไปของวิธีพิจารณา

ข้อเสนอแนะ

จากการที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาแนวความคิด ระบบ หลักเกณฑ์และเงื่อนไขต่าง ๆ ประกอบกับปัญหาที่กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำลังประสบอยู่นี้ ผู้เขียน เห็นว่าควรจะมีการปรับปรุงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ปัญหาทั้งทางอ้อมและทางตรงดังนี้ คือ

1. ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาดังตรง

1.1 ควรปรับปรุงระบบศาลของไทยเราให้มีประสิทธิภาพและเป็นที่เชื่อถือและศรัทธาจากประชาชนอย่างเต็มที่ เพื่อให้รับกับความพยายามที่จะจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา โดยเฉพาะการพิจารณาคดีในศาลชั้นต้น ควรให้ผู้พิพากษานั่งพิจารณาให้ครบองค์คณะ เพื่อที่จะได้รับฟังข้อเท็จจริงด้วยตนเอง อันจะเป็นการแจ่มแจ้งในประเด็นต่าง ๆ ทำให้ง่ายต่อการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย

1.2 ควรปรับปรุงระบบการคัดเลือกและฝึกอบรมผู้ช่วยผู้พิพากษาให้ได้รับความเชื่อถือและศรัทธาจากประชาชนทั้งหลาย โดยการเพิ่มระยะเวลาในการฝึกอบรมให้ยาวขึ้นจากปัจจุบัน 2 ปี อาจเป็น 4 ปี หรือ 5 ปี เพื่อให้ได้ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นที่มีความเชี่ยวชาญในการทำงานและมีประสบการณ์สูงอย่างเพียงพอในการที่จะใช้ดุลพินิจตัดสินข้อเท็จจริงในคดีความของประชาชนได้อย่างมั่นใจ เพราะในต่างประเทศนั้นต่างก็มุ่งให้ความสำคัญต่อตัวผู้พิพากษามาก เช่น ในประเทศญี่ปุ่นผู้ช่วยผู้พิพากษาต้องผ่านการฝึกอบรมนานถึง 10 ปี เพื่อให้ผู้พิพากษามีความรู้ความชำนาญในการทำงานอย่างเพียงพอ



1.3 ควรปรับปรุงศาลอุทธรณ์ให้มีความพร้อมในการที่เป็นศาลที่พิจารณาคดีใหม่ (Re-Trial) อีกครั้งหนึ่งมากกว่าที่จะพิจารณาโดยการตรวจสอบ (Review) แต่เพียงอย่างเดียว เพราะการให้มีการพิจารณาคดีใหม่อีกครั้งหนึ่งในศาลอุทธรณ์นั้น ย่อมทำให้ได้รับการกลั่นกรองตรวจสอบอย่างเพียงพออันทำให้ศาลอุทธรณ์มีบทบาทและมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น อันจะทำให้สอดคล้องกับความพยายามที่จะแก้ปัญหาที่คู่ความอุทธรณ์ ฎีกา เพื่อประวิงคดีทำให้เกิดปัญหาคดีความล้นศาล (Caseloads) ได้ ยิ่งในปัจจุบันได้มีการจัดตั้งศาลอุทธรณ์เพื่อกระจายความยุติธรรมออกไปให้ทั่วถึงทั่วทุกภูมิภาคแล้วไซ้ ก็น่าจะเป็นสิ่งที่ทำได้หากจะขยายหลักการของการตั้งศาลอุทธรณ์ ภาคให้รวมไปถึงการเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาคดีในศาลชั้นศาลอุทธรณ์ (Re-Trial) อย่างเช่นศาลชั้นต้นด้วย

1.4 ควรปรับปรุงการทำงานของศาลสูง (ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา) โดยการเพิ่มหน่วยงานผู้ช่วยทางกฎหมาย โดยการให้มีเสมียนกฎหมาย (Law Clerk) มาช่วยงานผู้พิพากษาในศาลสูง

1.5 ควรปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาคความแห่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอุทธรณ์ ฎีกาดังต่อไปนี้คือ

1.5.1 ทุนทรัพย์ที่จะอุทธรณ์ หรือฎีกา นั้น ควรถือตามจำนวนทรัพย์ที่ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ตัดสินให้เป็น เกณฑ์ในการดูว่าจะใช้สิทธิอุทธรณ์ หรือฎีกาได้หรือไม่

1.5.2 การกำหนดจำนวนทุนทรัพย์เพื่อที่จะเป็น เงื่อนไขในการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกานั้น ไม่ควรบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแห่ง เพราะการเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อกำหนดจำนวนทุนทรัพย์ อันเป็นเงื่อนไขของการให้สิทธิอุทธรณ์ ฎีกา นั้นจะเป็นสิ่งที่แก้ไขได้ยาก เพราะต้องผ่านขั้นตอนตามกระบวนการของฝ่ายนิติบัญญัติ ผู้เขียนเห็นว่าควรจะให้บัญญัติอยู่ในกฎหมายลำดับรอง เช่น ให้เป็นอำนาจของประธานศาลฎีกาออกคำสั่งของประธานศาลฎีกาตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 1 เพื่อให้มีการยึดหยุ่นหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

แต่โดยความเห็นส่วนตัวของผู้เขียนนั้น ไม่เห็นด้วยกับการอาศัยจำนวนทุนทรัพย์เป็นหลักใหญ่ในการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา เพราะค่าของเงินมีการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่อยู่เสมอ และค่าของเงินในชนบทกับสังคมใน เมืองยังมีความแตกต่างกันอยู่ ทำให้คดีของคนยากจนกับคนรวยมีความ เหลื่อมล้ำกัน ในแง่ของการได้รับความยุติธรรม ดังนั้นจึงควรพิจารณาโดยอาศัยหลักเกณฑ์อื่นประกอบบ้าง

1.5.3 ควรมีการบัญญัติวางหลัก เกณฑ์เกี่ยวกับวิธีการรับรองหรืออนุญาตให้อุทธรณ์ ฎีกา ไว้โดยชัดเจน เพื่อก่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วแก่คู่ความในการดำเนินการ เพื่อแก้ไขเยียวยาในการที่ประชาชนถูกจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกา โดยการให้ประธานศาลฎีกา ออกเป็นคำสั่งหรือระเบียบราชการฝ่ายตุลาการของศาล เพื่อแก้ไขปัญหานั้นเกิดจากการดำเนินการไม่ถูกต้องตามหลัก เกณฑ์ที่ศาลต้องการ

1.5.4 ควรมีหลัก เกณฑ์ในการประกอบดุลพินิจของศาลสูงในการวินิจฉัยว่าปัญหาใด เป็น ปัญหาข้อที่เป็นสาระหรือไม่เป็นสาระ อันสมควรได้รับการวินิจฉัย ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย เพื่อเป็นแนวทางให้คู่ความตัดสินใจว่าสมควรจะอุทธรณ์ ฎีกาต่อไปหรือไม่ เพราะหากทราบว่าปัญหาของตน เป็นปัญหาข้อที่ไม่เป็นสาระ คู่ความจะได้ไม่อุทธรณ์ หรือฎีกา ให้สิ้นเปลือง เวลาและค่าใช้จ่าย โดยการให้ศาลออก เป็นคำสั่งหรือระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

1.6 ควรนำวิธีการหรือแนวความคิดของระบบอนุญาตอุทธรณ์ที่ใช้อยู่ในต่างประเทศ เช่น ประเทศเยอรมัน ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา และอังกฤษ มาปรับใช้ตามความเหมาะสม เพื่อสกัดกั้นการอุทธรณ์ ฎีกา ที่อุทธรณ์ ฎีกา โดยไร้สาระหรือเพื่อประวิงคดีออกจากคดีที่อุทธรณ์ ฎีกา ขึ้นมาอย่างมี เหตุผลและมีสาระสำคัญสมควรได้รับการวินิจฉัย เพื่อให้ศาลสูงได้มี เวลาเพียงพอ ในการวินิจฉัยคดีที่มีปัญหายุ่งยากสลับซับซ้อนและมีประเด็นสำคัญ ๆ อันสมควรจะวินิจฉัยของแนวบรรทัดฐาน และให้เหตุผลประกอบคำอธิบายอย่างชัดเจน เพื่อเป็นการพัฒนาหลักกฎหมายให้มีความก้าวหน้าทางด้านวิชาการต่อไป

1.7 ควรปรับปรุงหลัก เกณฑ์ของกฎหมายลักษณะพยานให้มีความสมบูรณ์และชัดเจน และมีหลัก เกณฑ์อื่น เป็นประโยชน์ต่อศาลในการใช้เป็น เครื่องมือกลั่นกรองพยานหลักฐานต่าง ๆ อันนำไปสู่ปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งเป็นประเด็นที่จะอุทธรณ์ ฎีกา เพื่อลดปัญหาในเรื่องความเห็นที่โต้แย้งกัน เพราะไม่มีหลัก เกณฑ์วางไว้ชัดเจน อันจะทำให้ต้องเป็นประเด็นที่จะต้องอุทธรณ์ ฎีกา ซึ่งกรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่า ถึงเวลาแล้วที่สมควรจะจัดให้มีการปรับปรุงแก้ไขและยกร่างกฎหมายลักษณะพยานขึ้นให้สมบูรณ์ เพื่อให้สามารถรองรับกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สภาพ เศรษฐกิจ และสังคมที่เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว

2. ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาทางอ้อม

- 2.1 สนับสนุนให้มีคู่มือการใช้วิธีการประณีประนอมยอมความกันมากขึ้น เพื่อ
ระงับข้อพิพาทต่าง ๆ อันเป็นการลดคดีความให้น้อยลง
- 2.2 ควรสนับสนุนให้มีการใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการมากยิ่งขึ้น เพื่อลดการนำ
คดีมาสู่ศาล
- 2.3 ควรให้มีหน่วยงานที่สามารถให้คำแนะนำปัญหากฎหมายต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น
เพื่อช่วยให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาบางอย่างแก่ประชาชนให้บรรเทาเบาบางลงไปได้ อันจะมีผล
ทำให้คู่ความอาจไม่ต้องเข้าข้อพิพาทต่าง ๆ มาฟ้องศาล

จากข้อเสนอแนะทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ ผู้เขียนเห็นว่า หากทุกฝ่ายร่วมมือกัน
ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐบาลและเอกชน ให้ความสนใจแก้ปัญหาอย่างจริงจังโดยใช้วิธีการแก้ปัญห
ดังกล่าวที่ได้เสนอแนะมานี้ ผู้เขียนเชื่อว่าการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ ฎีกาในคดีแพ่งน่าจะเป็นไปได้
โดยไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในอันที่จะแสวงหาความยุติธรรมจาก
ศาลได้ เพราะมีมาตรการรองรับในการแก้ปัญหาแต่ละปัญหาดังได้วิเคราะห์และกล่าวถึงมาทั้งหมด
แล้ว และย่อมทำให้การบริหารกระบวนการยุติธรรม เป็นไปได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ประชาชนไม่
ต้องได้รับความเดือดร้อนต่อการเสียเวลานานในการดำเนินคดี เพราะปัญหาคดีความค้างค้ำในศาลสูง
สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่ต้องการให้การอำนวยความยุติธรรม เป็นไป
สะดวก ประหยัด รวดเร็วและเรียบร้อย ซึ่งดีกว่าความยุติธรรมที่ล่าช้า อันมีผลเท่ากับเป็นการ
ปฏิเสธความยุติธรรม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย